

Kohtuasi C-264/22**Eelotsusetaotlus****Saabumise kuupäev:**

20. aprill 2022

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunal da Relação de Lisboa (Lissaboni apellatsioonikohus, Portugal)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

5. aprill 2022

Apellant:

Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions

Vastustaja:

Victoria Seguros S.A.

Apellatsioonkaebused tava- ja erimenetluses (2013)**Kohtuasi nr 121/17.0TNLSB.L1**

Apellatsioonkaebus – lõplik otsus

Asja menetlenud kohus – Tribunal Marítimo de Lisboa (Lissaboni merekohus) – J2 (teine koda)

Apellant: Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions (terrorismiaktide ja muude süütegude ohvrite tagatisfond)**Vastustaja:** Victoria Seguros, S.A.**Kokkuvõte:**

1. Kuna vaidlusalused faktilised asjaolud tingivad kollisiooni Euroopa Liidu kahe liikmesriigi seaduste vahel, määratakse surma või vigastuste põhjustamise korral lepinguvälisele tsiviilvastutusele (ja kaubandusalasele vastutusele) kohaldatav õigus kõigepealt kindlaks Rooma II määrusega (11. juuli 2007. aasta

määrus (EÜ) nr 864/2007) vastavalt selle artikli 1 lõikele 1, mis on Portugali Vabariigi põhiseaduse artikli 8 lõike 3 kohaselt riigisiseses õiguskorras vahetult kohaldatav.

2. Eelotsusetaotlusel on kaks eesmärki: et see oleks vahend, millega tagatakse Euroopa Liidu õiguse ühiselt kohaldamine ja liikmesriikide kohtute kui Euroopa õiguse ühiste kohtute roll, selleks et tagada kõikide Euroopa kodanike võrdne õiguslik kohtlemine.

3. Kuna on põhjendatud kahtlus Rooma II määruse õigusliku raamistiku tõlgendamises ja kohaldamises, mis on fundamentaalse tähtsusega pooltevahelise vaidluse lõplikult lahendamiseks ja eelkõige apellatsioonkaebuse eseme hindamiseks, on vaja esitada eelotsusetaotlus Euroopa Liidu Kohtule, et vältida lahknevusi asjaomase ühenduse õiguse tõlgendamises.

4. Seega otsustati esitada Euroopa Liidu Kohtule eelotsusetaotlus, mis on sõnastatud järgmiselt: Kas hüvitise saamise õiguse aegumise osas kohaldatav õigus on õnnetuse toimumise koha õigus (Portugali õigus) vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 (Rooma II määrus) artikli 4 lõikele 1 ja artikli 15 punktile h või on kahju kannatanud isiku nõudeõiguse ülemineku korral selle määruse artikli 19 alusel kohaldatav nõude omandanud „kolmanda isiku riigi õigus“ (Prantsuse õigus)?

*

Tribunal da Relação de Lisboa (Lissaboni apellatsioonikohus) 7. koda otsustab:

I. FAKTILISED ASJAOLUD

1. Hagi

Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions esitas tavamenetluses **Victoria Seguros, S.A.** vastu tuvastushagi, milles nõudis, et vastustajalt mõistetakse tema kasuks välja **229 480,73** eurot [...], millele lisandub viivis, mida arvutatakse alates hagiavalduse kättetoimetamise kuupäevast.

Ta väitis, et Prantsuse kodanik [...] sai 4. augustil 2010. aastal Alvori rannas löögi veesõidukilt, mida juhtis selle omanik [...], kelle tsiviilvastutuse oli kindlustanud vastustaja; veesõiduk andis sõukruviga löögi asjaomasele isikule, kes ujus ja sukeldus kohas, kus oli veesõidukitega sõitmine keelatud ja mis oli mõeldud üksnes suplemiseks ja ujumiseks; seetõttu sai ta raskeid kehavigastusi ja talle tehti mitmesuguseid raviprotseduure.

Nimetatud supleja esitas Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions'i kui Prantsuse organisatsiooni vastu, kes annab

kindlustuskaitse eeskätt hüvitiste puhul, mida tuleb maksta õnnetuste korral, hagi Lyoni (Prantsusmaa) esimese astme kohtule, nõudes Portugalis temaga juhtunud õnnetuse tagajärjel talle tekkinud kahju hüvitamist.

Selles kohtumenetluses leppisid pooled kokku hüvitise summas 229 480,73 eurot, mille on apellant kannatanule juba ära maksnud.

Käesolevas kohtuasjas esitatud hagi palus apellant vastustajalt tema kasuks välja mõista summa, mille ta maksis kannatanule, väites, et kindlustusjuhtumi ja hüvitamiskohustuse suhtes tuleb kohaldada Portugali õigust ning aegumistähtaegade ja tähtaegade arvutamise osas Prantsuse õigust, nagu nähtub 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 artiklist 19.

Vastustaja vaidles hagile vastu, esitades õiguse aegumise vastuväite, ja teiseks vaidlustas ta sisulisest küljest suure osa õnnetusega seotud asjaoludest ning palus jätta hagi rahuldamata.

Kokkuvõttes kaitses ta seega seisukohta, et eeskätt aegumise suhtes on kohaldatav Portugali õigus, arvestades tsiviilseadustiku (Código Civil) artikli 45 lõiget 1, ning esitas sellest tulenevalt eespool nimetatud õiguse aegumise vastuväite tsiviilseadustiku artikli 498 lõikes 1 ette nähtud eesmärgil, arvestades asjaolu, et hagiavalduse esitamise kuupäeval, 29. novembril 2016 oli apellandi õigus juba ammu aegunud, nimelt oli kindlustusjuhtumi toimumise kuupäevast möödunud enam kui kuus aastat.

Sisulisest küljest tunnistab vastustaja üksnes õnnetuse toimumist ja selle merekindlustuse olemasolu, mille ta oli sõlminud õnnetuses osalenud veesõiduki omanikuga, kuid mitte konkreetseid õnnetuse toimumise asjaolusid, ning esitab faktilised asjaolud tõendamaks, et süüdi oli ainuüksi supleja, eelkõige seetõttu, et ta ujus meresõidukanali piiritlemiseks paigaldatud poidest kaugemale ja väljaspool suplemiseks lubatud ala, enam kui 300 meetri kaugusel rannikust ja ilma signaalpoid kasutamata; igal juhul väidab vastustaja, et nõutud summa on liiga suur.

Apellant vaidlustas õiguse aegumise vastuväite vastuvõetavuse, väites kokkuvõttes, et aegumistähtaeg ei ole ei Prantsuse ega ka Portugali õiguse alusel möödunud vastavalt tsiviilseadustiku artikli 498 lõikele 3, mis näeb tagasimakse saamise õiguse kasutamiseks ette 10-aastase aegumistähtaja, mis hakkas jooksma alles alates viimase hüvitise maksmisest kannatanule, st alates 7. aprillist 2014, mil apellant tegi kannatanule viimase makse.

*

[...] [menetlusformaalsused]

Kohtuasja tavamenetluses toimus kohtuistung ja seejärel tehti kohtuotsus, millega nõustuti aegumise vastuväitega ja jäeti hagi rahuldamata, mõistes vastustaja õigeks.

2. Apellatsioonkaebus

Apellant, kes ei olnud selle otsusega nõus, esitas apellatsioonkaebuse; tema argumendid lõppevad järgmiste nõuetega:

(A) Apellandi õigus nõuda nõudeõiguse ülemineku alusel summat, mille ta oli kannatanule maksnud, ei olnud hagiavalduse esitamise kuupäeval aegunud. (B) Apellandi õigus nõudeõiguse ülemineku alusel tekkis alles pärast seda, kui ta oli maksnud hüvitise, mille tagasimaksmist ta hakis nõudis. (C) Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 artiklile 19 on nõudeõiguse ülemineku korral käesoleval juhul kohaldatav õigus Prantsuse õigus. (D) Prantsuse õiguse kohaselt arvutatakse nõudeõiguse Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions'ile ülemineku korral aegumistähtaega alates selle kohtuotsuse kuupäevast, mis tehti 20. märtsil 2014. (E) Isegi nii aegub see alles pärast 10 aasta möödumist [...]. [viide argumentidele] (F) Seega ei olnud Prantsuse õiguse alusel hagiavalduse esitamise kuupäeval apellandi õigus aegunud. Siiski, ilma et nõustutaks faktiliste asjaoludega apellandi kahjuks, (G) kui nõustutakse, et lahendus on Portugali õiguses vastavalt tsiviilseadustiku artikli 498 lõigetele 1 ja 2 ette nähtud lahendus, siis hakkab aegumistähtaeg jooksmas alles alates kannatanule hüvitise maksmise või maksete tegemise kuupäevast. Nimelt (H) ei ole nõudeõiguse üleminekut enne seda maksmist toimunud. (I) Enne 229 480,73 euro suuruse summa maksmist ei saanudki apellant hagi esitada, kuna ei olnud toimunud õiguste üleminekut seoses tulevaste maksetega, mis ei olnud veel sissenõutavad. Seega, (J) [tsiviilseadustiku] artikli 498 lõike 2 alusel alates viimasest maksest (7. aprillil 2014) arvestades lõppes aegumistähtaeg tema sõnul alles 7. aprillil [2017],¹ palju hiljem pärast hagiavalduse esitamise ja selle vastustajale kättetoimetamise kuupäeva. (K) Selleks tugineb ta nende argumentide punktis 51 viidatud kohtuotsustele ja eriti Supremo Tribunal Administrativo (Portugali kõrgeim halduskohus, STA) kohtupraktika ühtlustamiseks tehtud kohtuotsusele nr 2/2018 [...], mis nõuab vastupidist lahendust kui vaidlustatud kohtuotsuses. (L) Eelnevat arvestades on [...] asja menetlenud kohus rikkunud argumentides ja nendes nõuetes viidatud õigusakte, kuna ta tegi nende tõlgendamisel vea ja jättis need kohaldamata. Seepärast (M) tuleb vaidlustatud kohtuotsus tühistada, nõustudes siin esitatud nõuetega. Lisaks (N) ei olnud apellandi õigus nõuda vastustajalt tagasimakset hagi esitamise kuupäevaks aegunud. Ja (O) tuvastatud ja tuvastamata faktiliste asjaolude põhjal tuleb nõutud summa koos viivisega vastavalt hagiavalduses märgitule vastustajalt välja mõista. Vaidlustatud kohtuotsuse tühistamine siin märgitud alustel on õiglane lahendus.

Vastuses apellatsioonkaebusele lükkas vastustaja apellandi argumendid tagasi, korrates viidatud õiguse aegumise vastuväidet, ning kaitses sisuliselt õigeksmõistmise otsuse põhjendatust ja nõudis selle kinnitamist.

¹ Kirjavea tõttu on märgitud 7. aprill 2014, kuigi eespool esitatu jätkuks on kindlasti tahetud märkida 7. aprill 2017.

*

Apellatsioonkaebus tunnistati vastuvõetavaks devolutiivse toimega.

[...] [menetlusformaalsused]

3. Apellatsioonkaebuse ese

Apellatsioonkaebuse raamistik on piiritletud apellandi nõuetega ja otsus tuleb teha nendes tõstatatud küsimuste kohta [...]. [menetlusformaalsused]

Pärast apellandi nõuete analüüsimist **tuleb otsustada, kas kõnealuses olukorras on kohaldatav Prantsuse õigus, mille kohaselt ei ole nõudeõiguse aegumistähtaeg möödunud, või teise võimalusena, [kas] juhul kui otsustatakse kohaldada Portugali õigust, ei ole see õigus samuti aegunud, arvestades kannatanule viimase makse tegemise kuupäeva.**

See on otsustav küsimus, mis tekitab vaidlust järgmiste apellatsioonkaebuses tõstatatud küsimuste üle:

- Millise liikmesriigi õigus on kohaldatav vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrusele (EÜ) nr 864/2007 („Rooma II määrus“), mis reguleerib lepinguväliseid võlasuhteid liikmesriikide kodanike vahel, ja tsiviilseadustiku artiklis 45 ette nähtud kollisiooninormidele.

- Artikli 4 lõike 1 ja artikli 15 punkti h tõlgendamine ja kohaldamine; apellandi kui kannatanu nõudeõiguse omandanud isiku positsioon ja Rooma II määruse artikli 19 ulatus; *lex loci damni* üldreegel ja kannatanu asemel nõudeõiguse omandanud isiku erinorm;
- Tsiviilseadustiku artikli 498 lõike 2 sätete esemeline ja isikuline kohaldamisala; nõutud õiguse õiguslik olemus nõudeõiguse ülemineku või regressiõiguse õigusmõistete suhtes; õigusnormi tõlgendamine õigusteooria ja kohtupraktika seisukohast; rahalise hüvitise osalise tasumise tähtaja [arvestamise alguskuupäev] *dies a quo*.

II. ÕIGUSLIKUD PÕHJENDUSED

A. Faktilised asjaolud

Asja menetlenud kohus pidas tõendatuks järgmiseid faktilisi asjaolusid:

(1) 4. augustil 2010 kella 17.30 paiku juhtus Alvori (Algarve) ranna ees õnnetus veesõiduki [...], mida juhtis selle omanik, [...], ja supleja [...], Prantsuse kodaniku vahel [...] [viide kohtuasja toimikule]. (2) Alvori ranna tsoonis sõites [...] andis see veesõiduk sõukruviga löögi nimetatud suplejale, (3) [...] kes oli ujudes varustatud ujumisprillide, hingamistoru (*snorkel*) ja ujumislestadega. (4) Lök toimus umbes 250 meetrit idapool rannajoonest, umbes 120–140 meetri

kaugusel maast ja veepinnal; (5) [...] veesõidukite sõiduks keelatud (6) [...] ning ainult suplemiseks ja ujumiseks mõeldud tsoonis. (7) [...] (8) veesõidukil ei olnud pardal mingit tüüpi navigatsiooniabivahendeid (nagu GPS või radar). (9) Sõukruvi otsese löögi tagajärjel supleja kehale sai supleja [...] [tekitatud kehavigastuste üksikasjalik kirjeldus]. (10) [...] [*idem*]; (12) Vahetult pärast õnnetust toimetati ta Barlavento Algarvio haiglasse. (13) Seejärel viidi ta helikopteriga São José haiglasse Lissabonis, kus teda opereeriti ja ta oli haiglaravil 4.–9. augustini 2010 [...] [viide kohtuasja toimikule]. (14) 9. augustil 2010 toimetati ta lennukiga Prantsusmaale, kus ta oli haiglas kuni 7. septembrini 2010 [...] [*idem*]. (15) Talle tehti veel mitu operatsiooni [...] [*idem*]. (16) Ajavahemikul 7. septembrist kuni 11. novembrini 2010 oli õnnetuses kannatanu ravil Val de Rosay taastusravikeskuses; 16.–19. juunini 2011 viibis ta sama kirjeldatud õnnetuse tagajärjel Parki kliinikus, kus talle tehti operatsioon [...]; [operatsioonide kirjeldus] (17) Ta oli täielikult töövõimetu 4. augustist kuni 11. novembrini 2010, 16.–19. juunini 2011 ja 14. veebruaril 2012 [...] [viide kohtuasja toimikule]. (18) Tal oli 60%-line töövõimetus 12. novembrist 2010 kuni 2. jaanuarini 2011 (19) ja 50%-line töövõimetus 3. jaanuarist kuni 15. juunini 2011, 20. juunist 2011 kuni 13. veebruarini 2012 ja alates 15. veebruarist kuni 28. detsembrini 2012. (20) Eespool kirjeldatud õnnetuse tagajärjel esitas õnnetuses kannatanu [...] [õnnetuses kannatanu aadress] hüvitisetaotluse apellandi (tagatisfond) vastu, kes on Prantsuse juriidiline isik, kes vastutab esimese instantsina õnnetuseohvritele hüvitise maksmise eest [...] [viide kohtuasja toimikule]. (21) [...] Menetlus toimus Lyoni esimese astme kohtus [...] [*idem*]. (22) Selles kohtumenetluses leppisid õnnetuses kannatanu ja siinse menetluse apellant kokku hüvitise kogusummas 229 480,73 eurot [...] [*idem*]. (23) Selles kokkuleppes, mis sõlmiti 3. märtsil 2014 ja kinnitati kohtulikult 20. märtsil 2014, nõustusid mõlemad pooled, et õnnetuse tagajärjed olid määratud kindlaks eksperdi koostatud meditsiinilises aruandes [...] [...] [eksperdi identifitseerimisandmed]. (24) Hüvitis määrati kindlaks kõikide õnnetusest tingitud kahjude hüvitamiseks ja see on järgmiste kuluartiklite summa [...] [viide kohtuasja toimikule]: – Mitmesugused kulud summas 2028,78 eurot. – Abistaja palk tunnihinnaga 13,00 eurot summas 10 640,50 eurot; – Erisõiduki kulud: 5826,11 eurot; – Koduhooldaja palk 76 153,24 eurot; – Ajutine 100% ebamugavusseisund tunnihinna alusel 25,00 eurot summas 2415,00 eurot; – Ajutine 60% ebamugavusseisund, summas 717,60 eurot; – Ajutine 50% ebamugavusseisund, summas 8199,50 eurot; – Mittevaraline kahju: 22 000,00 eurot; – Ajutine välimuse kahjustamine: 3000,00 eurot; – Alaline funktsionaalne puudulikkus (45%): 76 500,00 eurot; – Püsiv välimuse kahjustamine: 7000,00 eurot; – Eneseteostuse kahju 15 000,00 eurot. (25) Siin asjas maksis apellant õnnetuses kannatanule [...] tekitatud kahju eest nimetatud kogusumma 229 480,73 eurot tšekkidega vastavalt 15. veebruaril 2013 (10 000,00 eurot) ja 7. aprillil 2014 (219 480,73 eurot), [...] [viide kohtuasja toimikule]. (26) Käesolev hagi esitati 28. novembril 2016 ja toimetati vastustajale kätte 12. detsembril 2016 [...] [*idem*]. (27) Omanikul [...] oli sõlmitud selle menetluse vastustajaga „Lõbusõidu meresõidukite“ haru merekindlustusleping, mille objekt on eespool identifitseeritud meresõiduki kindlustus [...] ja mis hõlmab tsiviilvastutuse kindlustust kindlustatud summas

250 000,00 eurot [...] [kindlustuspoliisi andmed]. (28) Apellandi esindaja 31. juulil 2014 esitatud nõudele vastas vastustaja 12. augustil 2014, vaieldes nõudele vastu ning väites – lisaks sellele, et nõue on aegunud –, et õnnetuses oli süüdi ainuisikuliselt supleja [...] [viide kohtuasja toimikule]. (29) Pärast õnnetust algatas prokuratuur kriminaalmenetluse, mille lõpetas Tribunal Judicial de Portimão (Juiz de Instrução Criminal) (Portimão kohus, kriminaalasjade eeluurimiskohtunik (Portugal)) 28. novembril 2012 [...] [idem]. (30) [...] Pärast eeluurimise algatamise taotluse esitamist peatas see kohus kahtlustatava vastu algatatud kriminaalmenetluse, lähtudes sellest, et nõudeõigus on aegunud ja prokuratuuril puudub seega kaebeõigus kriminaalmenetluse algatamiseks [...] vastu ja otsustas kohtuasja lõpetada, millest teatati 3. detsembril 2012 [...] [idem]. (31) Menetluse numbriks määrati 37/10.1MAPTM ja prokuratuur esitas süüdistatavale 30. mai 2012. aasta süüdistusaktiga süüdistuse ettevaatamatuse tõttu vigastuste tekitamise süüteo (32) [...]. (33) Õnnetusele järgneval päeval andis [...] [kindlustatu] Portimão merepolitseile õnnetuse kohta 5. augusti 2010. aasta kuupäevaga ja enda allkirjaga kirjaliku aruande, mille kohaselt konkreetselt ei saanud kindlustatud isik õnnetust vältida, kuna Prantsuse supleja mitte ainult ei olnud vee all, vaid oli ka suplejatele keelatud ja ainult veesõidukitele lubatud tsoonis [...] [idem]. (34) Pärast õnnetust taotles vastustaja ettevõtja Peritotal – Sociedade de Peritagens e Avaliações, S.A. sekkumist, mille ekspert [...] koostas dokumenteeritud aruande [...] [viide kohtuasja toimikule ja tunnistaja identifitseerimine]. (35) See ekspert tegi oma ülesannete täitmisel mitmeid kontrole, mis on identifitseeritud tema esitatud aruandes, ja võttis tunnistajalt kirjalikult ütlused [...] 10. jaanuaril 2011 [...] [viide kohtuasja toimikule ja tunnistaja identifitseerimine]. (36) Hiljem 31. jaanuaril 2011 võttis sama ekspert kirjalikult tunnistaja [...] ütlused [viide kohtuasja toimikule ja tunnistaja identifitseerimine]. (37) Sama eksperdi aruande kohaselt „on tõendatud“, et Prantsuse supleja viibis õnnetuse hetkel meresõidukanali piiritlemiseks paigaldatud poidest kaugemal; et õnnetus juhtus siis, kui supleja ujus väljaspool tavalist suplusala, st väljaspool suplusala ja rannikust eemal asuvas alas (enam kui 300 meetri kaugusel), kohas, kus võis veesõidukiga sõita. (38) Ekspert viitas veel sellele, et Prantsuse supleja kasutas õnnetuse ajal sukeldumisprille (maski), hingamistoru ja ujumislesti ning ei kasutanud signaalpoid [...] (39) [...] [tunnistaja kirjalike ütluste kordamine mõnede üksikasjalike andmetega õnnetuse kohta]

Ning ei ole tõendatud, et: **I.** Prantsuse supleja, kes oli sukeldumas, tuli nähtavale alles siis, kui ta tõusis pinnale, ning ta ei olnud enne kõnealuse õnnetuse juhtumist andnud mingit hoiatussignaali. **II.** Vahetult pärast õnnetust andis kindlustatud isik [...] Prantsuse suplejale kõikvõimalikku abi. **III.** Kokkupõrge toimus, kui veesõiduk [...] oli rannikust väga kaugel ja ainult veesõidukitele mõeldud alal. **IV.** Prantsuse supleja asus kokkupõrke ajal meresõidukanali piiritlemiseks paigaldatud poidest kaugemal. **V.** Õnnetuse juhtumise ajal ujus nimetatud supleja väljaspool tavapärasest suplemisala, st rannikust (rannast) enam kui 300 meetri kaugusel asuvas alas, **VI.** [...] kus see veesõiduk võis sõita ilma piiranguteta.

B. Apellatsioonkaebuse sisulised küsimused

1. Vaidluse kokkuvõte

Pärast Alvori rannas 4. augustil 2010 juhtunud õnnetust, millesse sattus Prantsuse kodanikust supleja ja Portugali veesõiduk, mis on vastustaja poolt kindlustatud, maksis apellant, kes on Prantsuse õigusega selleks tunnustatud üksus, kannatanule kindlustusjuhtumi tagajärjel tekkinud kahju hüvitamiseks kokku 229 480,73 euro suuruse summa.

Väites, et õnnetuses on süüdi ainuisikuliselt veesõidukit juhtinud omanik, esitas apellant nüüd vastustaja vastu kindlustatud isiku õigusvastase teo eest tsiviilvastutuse tuvastamise hagi, nõudes, et talle makstaks tagasi summa, mille tema maksis õnnetuses kannatanule, vastavalt Prantsuse õigusele, mida ta peab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 (Rooma II) artikli 19 alusel kohaldatavaks.

Kuigi vastustaja tunnistab, et kõnealune õnnetus on aset leidnud ja veesõiduki omanikul on olemas merekindlustusleping, vaidles ta algusest peale² vastu apellandi esitatud maksenõudele, kuna ta leiab, et Portugali tsiviilseadustiku artikli 498 lõike 1 alusel, mis on käesolevas asjas tsiviilseadustiku artikli 45 alusel kohaldatav, on regressiõigus aegunud.

Kuigi apellant ei olnud Portugali õiguse kohaldamisega nõus, väitis ta vastu, et ka tsiviilseadustiku artikli 4[9]8 lõiget 3 arvestades ei olnud aegumistähtaeg, mis kulges alates kannatanule viimase makse tegemise kuupäevast, möödunud.

Kohtuotsuses leidis asja menetlenud kohus tuvastatud faktiliste asjaolude põhjal, et vastuväitega, et apellandi nõutud õigus on aegunud, tuleb Portugali tsiviilseadustiku artikli 498 lõike 1 alusel nõustuda, ning vabastas vastustaja vastututusest.

Apellatsioonkaebuses vaieldakse vastuvõetavaks tunnistatud vastuväite üle, mille tõttu on taotletud õigus lõppenud, kuid mille faktilisi eeltingimusi ei ole vaidlustatud, ning seega keskendub apellant oma nõudes rangelt sellele, et kohtuotsuses on rikutud õigusnormi.

2. Kohaldatav riigisisene õigus

Liikmesriigi kohtute poolt läbi vaadatud olukord on piiriülene ja põhineb keerukal hagi alusel, mis on seotud õigusvastase teo tsiviilvastutusega; konkreetselt on õnnetuse koht, veesõiduki ja väidetavalt vastutava omaniku asukoht Portugal; kannatanul on Prantsuse kodakondsus ja ta elab Prantsusmaal; apellant on Prantsuse õiguse alusel asutatud ja selle õigusega reguleeritud äriühing, kes esitab

² Siinses asjas on oluline, et nõustuti vastuväitega tsiviilkohtu pädevuse puudumise kohta ning asja menetlemiseks tunnistati pädevaks merekohus.

kannatanu nõudeõiguse omandajana nõude veesõiduki omaniku kindlustusandjale, kuna ta on kahju kannatanule tekitatud kahju hüvitanud.

Seda eelnevat küsimust analüüsid, järeldas asja menetlenud kohus sisuliselt, et vaidluse lahendamisel tuleb kohaldada Portugali õigust, eriti arvestades apellandi nõudeõiguse laadi ja aegumistähtaja eeskirju. Portugali õiguse alusel leidis ta, et nõudeõiguse aegumine on vastavalt tsiviilseadustiku artikli 498 lõikele 1 tuvastatud fakt, kuna õnnetuse toimumisest on möödunud rohkem kui kolm aastat ning kuna kannatanu õigus saada tekitatud kahju eest hüvitist on apellandile üle läinud, ei saa ta kasutada kindlustusandja regressiõiguse jaoks uut tähtaega, mis on ette nähtud lõikes 2; kohus leidis samuti, et apellant ei saa tugineda õigusvastase teo kohta algatatud kriminaalmenetluse pikemale aegumistähtajale, mis on ette nähtud selle õigusnormi lõikes 3, kuna kahju kannatanu ei algatanud kriminaalmenetlust ega ole esitanud ka eraldi tsiviilhagi.

Apellant, kes ei vaidle vastu väitele, et kannatanu õigus vastustaja, veesõiduki kindlustusandja vastu on talle üle läinud, väidab vastupidi, et kõnealusel olukorras on kohaldatav Prantsuse õigus, viidates Rooma II määruse artiklile 19.

Ta väidab seega, et Prantsuse õiguse, eelkõige Prantsuse kriminaalmenetluse seadustiku (Code de procédure pénale) artikli 706.11, kindlustusseadustiku (Code des Assurances) artikli L-422.1 ja Prantsuse tsiviilseadustiku artikli 2270 kohaselt ei ole tema poolt kannatanule makstud hüvitise tagasimaksmise nõude aegumistähtaeg möödunud, mistõttu tuleb kohtuotsus järelkult tühistada.

Õiguslikud alused

Asjaolud tingivad kollisiooni Euroopa Liidu kahe liikmesriigi seaduste vahel, mistõttu määratakse lepinguvälisele tsiviilvastutusele (ja kaubandusalasele vastutusele) kohaldatav õigus (mida määratletakse kui surma või vigastuse tekitamist) kindlaks esiteks Rooma II määrusega (11. juuli määrus (EÜ) nr 864/2007) vastavalt selle artikli 1 lõikele 1,³ mis on vastavalt Portugali Vabariigi põhiseaduse artikli 8 lõikele 3 riigisisises õiguskorras vahetult kohaldatav.

Portugali riigisisestest kollisiooninormides valitud lahendus ei ole põhimõtteliselt riigiülestele kollisiooninormidele ülekantav.

Kuigi tunnistatakse, et eelnevate rahvusvahelise eraõiguse küsimuste puhul on õigusteoorias teatav vastuolu küsimuses, kas Rooma II määrus kehtestab või ei kehtesta allutatud seose *lex fori* kollisiooninormidega autonoomse seose kahjuks, ei ole see käesolevas kohtuasjas otsuse tegemiseks asjassepuutuv.⁴

³ Kui eeldada lisaks, et ei ole muud rahvusvahelist lepingut, mille osaline on Prantsusmaa või Portugal asjaomasel valdkonnas.

⁴ [...].

Mis puudutab Rooma II määruse artiklis 14 sätestatud valikuvabadust õiguse valimiseks, siis ka see ei ole käesolevas asjas võimalik, sest kuna õigusvastane tegu/õnnetus juhtus Portugali territooriumil, siis osutavad Portugali tsiviilseadustiku artikli 4 lõiked 1, 2 ja 3 ning artikli 45 lõige 1 Portugali õiguse kohaldamisele.

Samuti ei saa vaidlust lahendada „soodsama õiguse“ lahendusega, sest on selge, et tegemist ei ole õnnetuses kannatanu hagiga otse kindlustusandja vastu, mis on ette nähtud määruse artiklis 18, mille korral õigustama kohaldatava õiguse tõlgendamisel olema ülimuslik kahju kannatanu ülekaalukas süstemaatiline kaitse, st põhimõte, et kõige soodsam õigus kaitseks kindlustusandja vastu.⁵

Nagu Moutinho de Almeida selgitab Rooma II määruse kommentaaris, on „kohustuste lõppemise viisid on vastav kohustuste täitmine ja kompenseerimine või vastutava isiku surm; ning aegumise ja tähtaja möödumise osas tuleb tõdeda, et soodsaima õiguse põhimõte ei ole kohaldatav“.⁶

Lõpuks on Portugali õiguses ette nähtud õiguste omandaja kaitse ning vastustaja nõustus apellandi kohtumenetlusõigusvõimega ja kaebeõigusega nõuda hüvitist selle summa eest, mille ta maksis kannatanule Alвори rannas juhtunud õnnetuse tõttu, mis juhtus väidetavalt ainuüksi õnnetuses osalenud ja kostja kindlustatud veesõiduki omaniku ja pardal viibinud isiku süül.

Vastustaja vastuväide põhineb üksnes sellel, et Portugali õiguse kohaselt on hüvitise saamise õigus aegunud.

Seda arvestades on lepinguväliste võlasuhete suhtes, mis tulenevad vastutusest, mis põhineb õigusvastasel teol või riskil, Rooma II määruse artikli 4 lõikes 1 sätestatud üldreegel, et kohaldatav õigus on selle riigi õigus, kus kahju tekib.

Artikli 15 punktis h on õiguse kohaldamisala kohta ette nähtud, et sellesse kuuluvad „kohustuse lõppemise, aegumise ja tähtaja möödumisest tulenevate õiguste kaotamise tingimused, sealhulgas tähtaja kulgemise alguse, katkemise ja peatumise tingimused“.

Kuna nõude aluseks olev õnnetus leidis aset Portugalis, on selle sätte kohaselt soovitatav kohaldada kõnealusele olukorrale Portugali õigust, eriti mis puudutab vaidlusalust väidet, et apellandi nõudeõigus on aegunud.

Samal ajal on Rooma II määruse artiklis 19 „Nõudeõiguse üleminek“ sätestatud: „Kui isikul („võlausaldaja“) on lepinguväline nõue teise isiku („võlgnik“) vastu ning kui kolmas isik on kohustatud täitma võlausaldaja nõuet või on seda juba teinud, määratakse see, kas ja millises ulatuses on kolmandal isikul õigus kasutada võlgniku vastu võlausaldaja õigusi, mis tal olid nende suhet

⁵ [...] .

⁶ Artiklis „O Regulamento Roma II“, 2107, [toim] Principia, lk 164.

reguleerinud õiguse kohaselt, kindlaks selle õigusega, mille kohaselt on kolmas isik kohustatud täitma võlausaldaja nõuet“.

Kui vaidluse üksikasjad on esitatud, tekib küsimus, kas Rooma II määruse artikli 19 eesmärk on tagada kolmandale isikule, kes kannatanule maksis, selle õiguse ootuspärane kohaldamine, mis reguleerib õiguste loovutaja ja õiguste omandaja vahelist (sisemist) suhet, ning mil määral võib kolmas isik kasutada õigust võlgniku ja vastutava isiku vastu õigusvastase teo või riski tõttu tekkinud lepinguvälises suhtes, või kas „kolmanda isiku“ õigus piirab selle õiguse kohaldamist õiguste ülemineku eeltingimuste määratlemisele. Või kas õigused omandanud kolmanda isiku – kes on kannatanu staatuses – [riigi] õigus on kohaldatav ka selle õiguste aegumise eeskirjadele, millele tugineb kahju tekitanud isiku kindlustusandja, nii et see õigus on selles valdkonnas Rooma II määruse artikli 15 punktis h ja artikli 4 lõikes 1 ette nähtud reegli suhtes esimuslik.

Teisisõnu tuleb kindlaks teha, kas Rooma II määruse artiklit 19 tuleb tõlgendada nii, et kui õigust saada õigusvastase teo eest hüvitist kasutab kannatanu õiguste omandaja, käesoleval juhul apellant, siis on kohaldatav selle kolmanda isiku [riigi] õigus, mis ei ole seotud selle lepinguvälise suhtega, käesoleval juhul Prantsuse õigus, või kas selle artikli sätted puudutavad ainult õiguste ülemineku aluste ja tingimuste valdkonda ning õiguse aegumise eeskirjade osas jäävad kehtima selle määruse artikli 4 lõike 1 alusel selle artikli 15 punkti h eeskirjad, kuna tegemist ei ole enam ainult „kolmanda isiku“ ja võlausaldaja suhtega, vaid lisaks kannatanu hüvitise saamise õiguse kasutamise sisuliste piiridega lepinguvälises suhtes.

Kuna on selline põhjendatud kahtlus Rooma II määruse õigusliku raamistiku tõlgendamises ja kohaldamises, mis on fundamentaalne pooltevahelise vaidluse lõpptulemuses ja eelkõige hagi eseme analüüsimises, on vaja esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus, et vältida lahknevusi asjaomase ühenduse õiguse tõlgendamises.

3. Eelotsusetaotlus

Vastavalt Lissaboni lepingu artikli 65 punktile b peab ühendus võtma õigusalasest koostöös piiriülese toimega tsiviilasjades meetmeid, eelkõige selleks, et edendada liikmesriikides seaduste ja kohtualluvuse konflikti suhtes kohaldatavate eeskirjade kokkusobivust.

Eelotsusetaotlusel on kaks eesmärki: et see oleks vahend, millega tagatakse Euroopa Liidu õiguse ühiselt kohaldamine ja liikmesriikide kohtute kui Euroopa õiguse ühiste kohtute roll, selleks et tagada kõikide Euroopa kodanike võrdne õiguslik kohtlemine.⁷

Sellega seoses on oluline tuua esile Euroopa Liidu Kohtu põhikirja ja Euroopa Kohtu kodukorra asjakohaseid sätteid.

⁷ [...].

Lissaboni lepingu artikli 19 lõike 3 punkti b kohaselt teeb Euroopa Liidu Kohus otsuse [...] [*kõnealuse artikli transkriptsioon*].

Ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 267 on ette nähtud, et „*Euroopa Liidu Kohus on pädev tegema eelotsuseid, mis käsitlevad: [...] a) liidu institutsioonide, organite või asutuste õigusaktide kehtivust ja tõlgendamist*“; lisaks siis, „*[k]ui selline küsimus antakse liikmesriigi kohtusse, võib see kohus, kui ta leiab, et otsuse tegemiseks on vaja kõnealune küsimus lahendada, taotleada sellekohast eelotsust kohtult*“.

Käesoleval juhul on vaidlus selles, kas Portugalis juhtunud õigusvastase teo eest, milles kannatanu ja õiguste omandaja, kes esitab nõude Prantsuse kindlustusandjale, tsiviilvastutuse alusel hüvitise saamise õiguse aegumise tähtaja ja arvutamise suhtes on kohaldatav Prantsuse või Portugali riigi õigus.

Euroopa Ülemkogul 5. novembril 2004 vastu võetud Haagi programmis paluti jätkata aktiivselt töötamist lepinguväliste võlasuhetega seotud kollisiooninormide vallas (Rooma II).⁸

Konkreetses olukorras on Portugali kohtu menetluses vaidlus küsimuses, kuidas tõlgendada Rooma II määruse artiklit 19 koostoimes artikli 4 lõikega 1 ja artikli 15 punktiga h, mis on määrav selleks, kas õiguse aegumise eeskirjade ja tähtaja arvutamise viisi suhtes kohaldada Portugali või Prantsuse õigust, mis annab vaidlusele erinevad lahendused.

Lisaks leitakse pärast riigisisese ja Euroopa Kohtu praktika kontrollimist, et vaidlusaluse küsimuse analüüsimise keerukus ei välista tekkinud kahtlust, mistõttu Rooma II määruse kõnealuste eeskirjade tõlgendamisel tekkinud raskused püsivad.

Järelikult on käesolevas asjas eelotsusetaotluse esitamise vajalikkus põhjendatud.

Vaidluse põhitähtsad faktilised asjaolud on kokkuvõttes järgmised:

- Portugalis juhtus õnnetus Prantsuse kodanikust supleja ja Portugali lõbusõidulaeva vahel.
- Supleja ja õnnetuse tagajärjel kannatanu esitas Prantsuse kohtule hagi Prantsuse õiguses selleks asutatud üksuse vastu ja sai hüvitist talle õnnetuse tagajärjel tekkinud kahju eest.
- Prantsuse üksus esitas käesolevas asjas hagi veesõiduki kindlustusandja vastu, nõudes makstud summa tagasimaksmist ja tuginedes ohvri õiguste omandamisele.

⁸ Rooma II määruse keskne eesmärk on edendada siseturu nõuetekohast toimimist.

- Kindlustusandja nõustub õiguste omandaja kaebeõigusega, väidab vastu, et hüvitise saamise õigus on Portugali õiguse alusel aegunud.

Euroopa Liidu Kohtule esitatakse järgmine küsimus:

Kas vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 (Rooma II määrus) artikli 4 lõikele 1 ja artikli 15 punktile h on kahju hüvitamise nõude aegumisele kohaldatav õigus õnnetuse koha õigus (Portugali õigus) või – kuna kannatanu õigus on üle läinud nõude esitajale – on selle määruse artikli 19 alusel kohaldatav „kolmanda isiku [riigi] õigus“ (Prantsuse õigus)?

III. OTSUS

Neil asjaoludel otsustavad selle apellatsioonikohtu kohtunikud:

- a) Apellatsioonkaebuse sisulise lahendamise peatada.
- b) Esitada Euroopa Liidu Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse: Kas hüvitise saamise õiguse aegumise õigusnormidele kohaldatav õigus on õnnetuse toimumise koha õigus (Portugali õigus) vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 (Rooma II määrus) artikli 4 lõikele 1 ja artikli 15 punktile h või on kahju kannatanud isiku nõudeõiguse ülemineku korral selle määruse artikli 19 alusel kohaldatav nõude omandanud asendaja, „kolmanda isiku õigus“ (Prantsuse õigus)?

Kohtumenetlus peatatakse, kuni Euroopa Liidu Kohus teeb lõpliku otsuse.

Eelotsusetaotlust tuleb käsitleda nii, nagu on ette nähtud liikmesriikide kohtutele eelotsusetaotluse esitamise kohta antud soovitudes. Kui eelotsusetaotluse kättesaamist on kinnitatud, küsib kohtukantselei kord kvartalis teavet taotluse seisuga kohta.

Kohtukulud ei kuulu tasumisele.

Lissabon, 5. aprill 2022